

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESAS TIESNESIS

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV 1010

Tālrunis: 67830735, 67210274 Fakss: 67830770
e-mail: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

Satversmes tiesas tiesneša

Artūra Kuča

ATSEVIŠĶĀS DOMAS

Rīgā 2022. gada 2. maijā

lietā Nr. 2021-27-01

“Par Būvniecības likuma pārejas noteikumu 4. punkta pirmā teikuma atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam, 91. panta pirmajam teikumam un 106. panta pirmajam teikumam”

1. Satversmes tiesa 2022. gada 21. aprīlī pasludināja spriedumu lietā Nr. 2021-27-01 “Par Būvniecības likuma pārejas noteikumu 4. punkta pirmā teikuma atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam, 91. panta pirmajam teikumam un 106. panta pirmajam teikumam” (turpmāk – Spriedums), ar kuru atzina Būvniecības likuma pārejas noteikumu 4. punkta pirmo teikumu par atbilstošu Satversmes 1. pantam un 106. panta pirmajam teikumam, bet neatbilstošu Satversmes 91. panta pirmajam teikumam un spēkā neesošu no 2023. gada 1. janvāra.

Argumentējot savu viedokli, izmantošu Spriedumā lietotos saīsinājumus.

2. Piekrītu, ka apstrīdētā norma neatbilst Satversmes 91. panta pirmajam teikumam. Proti, pievienojos Satversmes tiesas secinājumam, ka atšķirīgajai attieksmei pret personām, kas bija ieguvušas pirmā līmeņa profesionālo augstāko

izglītību un vēlējās turpināt patstāvīgu praksi inženierizpētē, projektēšanā vai būvekspertīzē, nav leģitīma mērķa.

Tomēr nepiekrītu tam, ka apstrīdētā norma pieņemta, ievērojot labas likumdošanas principu. Līdz ar to nepiekrītu arī tam, ka apstrīdētajā normā ietvertais pamattiesību ierobežojums ir noteikts ar pienācīgā kārtībā pieņemtu likumu un atbilst Satversmes 106. panta pirmajam teikumam, tostarp Satversmes 1. panta tvērumā ietilpstošajam tiesiskās paļāvības principam.

3. Atbildīgā komisija priekšlikumā pieņemt apstrīdēto normu noformulēja pārejas noteikumu par pirmā līmeņa profesionālo augstāko izglītību ieguvušo būvspeciālistu tiesībām turpināt patstāvīgo praksi noteiktā pārejas periodā. Tas nozīmē, ka pēc šā pārejas perioda beigām arī tām personām, kuras iepriekš ir ieguvušas pirmā līmeņa profesionālo augstāko izglītību un izmantojušas patstāvīgās prakses tiesības projektēšanā vai būvekspertīzē, nepieciešams iegūt otrā līmeņa profesionālo augstāko izglītību. Priekšlikums iesniegts Saeimai tikai pirms likumprojekta trešā lasījuma, kurā tas tika atbalstīts.

3.1. Ikvienam lēmumam, kas attiecas uz valsts un sabiedrības dzīvē nozīmīgu jautājumu, Satversme izvirza noteiktas procesuālas prasības, kas nodrošina lēmumu pieņemšanu atbilstoši demokrātiskas un tiesiskas valsts principiem (*sk. Satversmes tiesas 2012. gada 3. februāra sprieduma lietā Nr. 2011-11-01 11.2. punktu*). Demokrātiskā tiesiskā valstī procesam, kurā tiek pieņemts tāds normatīvais tiesību akts, kas ierobežo personas pamattiesības, vajadzētu sabiedrībā viest pārliecību, ka pieņemtais akts ir tiesisks. Sabiedrībā jāveidojas pārliecībai par to, ka apstrīdētās normas pieņemšanas gaitā nepieciešamība ierobežot Satversmē noteiktās pamattiesības ir rūpīgi izsvērtā (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2009. gada 26. novembra sprieduma lietā Nr. 2009-08-01 17.2. punktu*). Proti, likumdošanas procesam jāatbilst normatīvajos aktos noteiktajām formālajām prasībām, kā arī jāveicina personu uzticēšanās valstij un tiesībām (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2018. gada 12. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2017-17-01 21.3. punktu*).

No demokrātiskas tiesiskas valsts pamatnormas atvasinātais tiesiskas valsts princips ietver noteiktas prasības arī attiecībā uz likumdošanas procesu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2012. gada 3. februāra sprieduma lietā Nr. 2011-11-01 11.2. punktu*). Labas likumdošanas principa ievērošana sekmē to, ka sabiedrībā veidojas pārliecība par pieņemto lēmumu tiesiskumu (*sk. Satversmes tiesas 2019. gada 23. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2018-12-01 24.1. punktu*).

Arī tad, ja priekšlikumi Saeimai ir iesniegti tikai pirms likumprojekta izskatīšanas trešajā lasījumā, likumdevējam ir pienākums ievērot labas likumdošanas principu (*sk. Satversmes tiesas 2020. gada 11. jūnija sprieduma lietā Nr. 2019-12-01 31.2. punktu*).

3.2. Piekritu Sprieduma 18.1. punktā secinātajam: “fakts, ka priekšlikums pieņemts apstrīdēto normu Saeimai tika iesniegts tikai pirms likumprojekta trešā lasījuma, pats par sevi nenozīmē, ka likums, kurā šis priekšlikums iestrādāts, būtu pieņemts neatbilstošā kārtībā.”

Tomēr tad, ja priekšlikums likumprojektam iesniegts tikai pirms tā trešā lasījuma Saeimā, darba grupai, atbildīgajai komisijai, ieinteresētajām personām un Saeimas deputātiem paliek mazāk laika iepazīties ar šā priekšlikuma saturu, izvērtēt tā pamatotību, pārbaudīt tā atbilstību vispārējiem tiesību principiem un citām augstāka juridiska spēka tiesību normām, kā arī apspriest alternatīvu risinājumu iespējamību.

Savās atsevišķajās domās lietā Nr. 2019-12-01 “Par Augstskolu likuma 5. panta pirmās daļas trešā teikuma, 56. panta trešās daļas un pārejas noteikumu 49. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1., 105. un 112. pantam” jau norādīju, ka aktuāls ir jautājums par to, kādu priekšlikumu iesniegšana vispār būtu pieļaujama pirms likumprojekta trešā lasījuma Saeimā. Bijušais Valsts prezidents Raimonds Vējonis 2019. gadā iesniedza priekšlikumus likumprojektam par grozījumiem Saeimas kārtības rullī. Citstarp viņš aicināja šo likumu papildināt ar normu, kas paredzētu, ka likumprojekta izskatīšanai trešajā lasījumā iesniedzami tikai tādi priekšlikumi, kas ir saistīti ar likumprojektu vai tā otrajā lasījumā atbalstītajiem priekšlikumiem. Arī vairāki eksperti, tostarp *Dr. iur.* Jānis Pleps un *Dr. iur.* Aivars Endziņš, norādījuši, ka trešajā lasījumā būtu pieļaujama jau

iepriekš apspriestā likumprojekta pieslīpēšana, nevis konceptuāli jaunu priekšlikumu izskatīšana (sk.: Laganovskis G. *Priekšlikumu iesniegšana likumprojektiem 3. lasījumā. Vai ierobežojama?*, 2018. gada 27. februāris, LV portāls. Pieejams: <https://lvportals.lv/viedokli/293684-priekslikumu-iesniegsana-likumprojektiem-3-lasijuma-vai-ierobezojama-2018>).

Lai arī Sprieduma 18.2. punktā norādīts, ka priekšlikums pieņemt apstrīdēto normu apspriests vairākās atbildīgās komisijas sēdēs, priekšlikumu iesniegšana pirms likumprojekta trešā lasījuma var nozīmēt laika un diskusiju ierobežojumus. Tādēļ šādas procedūras izmantošana būtu atbilstoša, izskatot iepriekš apspriestus vai tehniska rakstura priekšlikumus, kas neprasa padziļinātu ietekmes izvērtējumu. Taču gadījumos, kad priekšlikumā piedāvāts pieņemt iepriekš neapspriestu tiesību normu, likumdevējam būtu jānodrošina, ka Saeimas deputātiem un ieinteresētajām personām ir pietiekami daudz laika iepazīties ar priekšlikuma saturu, izvērtēt un apspriest tā ietekmi uz Satversmē ietvertajām pamattiesībām, kā arī atbilstību vispārējiem tiesību principiem.

3.3. Satversmes tiesa Sprieduma 18.2. punktā, argumentējot, kādēļ priekšlikuma iesniegšana pirms trešā lasījuma nenozīmē labas likumdošanas principa pārkāpumu, citstarp norādīja: “[...] loģiski ir saprotams, ka priekšlikumi par pārejas noteikumiem tiek iesniegti kopā ar priekšlikumiem par normām, attiecībā uz kurām šie pārejas noteikumi būtu nepieciešami, vai arī nākamajam lasījumam pēc šādu pamata noteikumu apspriešanas. Vēl jo vairāk – parasti tādos gadījumos, kāds ir arī izskatāmais gadījums, pieņemtie pārejas noteikumi atliek pamata tiesību normās noteiktā ierobežojuma spēkā stāšanos attiecībā uz kādu personu grupu, proti, nodrošina tai labvēlīgākas situācijas saglabāšanu, nevis jaunus ierobežojumus. Tātad šādu priekšlikumu iesniegšanas un attiecīgi pieņemšanas, tostarp trešajā lasījumā, brīdis nenozīmē labas likumdošanas principa pārkāpumu.”

Tomēr demokrātiskā tiesiskā valstī, izdarot grozījumus normatīvajos aktos, likumdevējam ir citstarp jāievēro tiesiskās paļāvības princips un vispusīgi un pilnvērtīgi jāapsver un jāparedz saudzējoša pāreja uz jauno tiesisko regulējumu. Tādā veidā tiek nodrošināts saprātīgs līdzsvars starp personu tiesisko paļāvību un

sabiedrības gūto labumu. Prasība ievērot labas likumdošanas principu attiecas arī uz normatīvā tiesību akta daļu – pārejas noteikumiem (*sal. sk. Satversmes tiesas 2021. gada 5. marta sprieduma lietā Nr. 2020-30-01 12. un 15. punktu*). Tāpat labas likumdošanas princips ir attiecināms uz jebkāda satura tiesību normu pieņemšanu, arī tādu normu pieņemšanu, kuras nodrošina personai labvēlīgāku tiesisko regulējumu. Līdz ar to priekšlikumam pieņemt apstrīdēto normu jeb noteikt pāreju uz jauno tiesisko regulējumu personām, kuras jau ieguvušas pirmā līmeņa profesionālo augstāko izglītību un vēlējas turpināt patstāvīgu praksi, vajadzēja būt vispusīgi un pilnvērtīgi apsvērtam. Proti, likumdevējam bija pienācīgi jālīdzsvaro šo personu tiesiskā paļāvība uz to, ka tās varēs turpināt patstāvīgu praksi, ar sabiedrības interesēm būvniecības procesā.

Vispārīgā prasība iegūt otrā līmeņa profesionālo augstāko izglītību patstāvīgās prakses tiesību īstenošanai inženierizpētē, projektēšanā vai būvekspertīzē bija ietverta priekšlikumos, kas iesniegti likumprojekta otrajam un trešajam lasījumam. Jau šo priekšlikumu gatavošanas laikā likumdevējam bija vispusīgi un pilnvērtīgi jāapsver topošās tiesību normas ietekme uz pastāvošajām tiesiskajām attiecībām un nepieciešamība pēc saudzējošas pārejas uz jauno tiesisko regulējumu. Tādējādi faktam, ka vēl nebija apspriesti pamata noteikumi, kas norāda uz saudzējošas pārejas nepieciešamību, nav izšķirošas nozīmes.

3.4. Sprieduma 18.2. punktā norādīts, ka “jau pirmajam lasījumam sagatavotajā likumprojektā bija ietverts pārejas noteikumu 3. punkts tādā redakcijā, kas paredzēja, ka personas, kuras līdz šā likuma spēkā stāšanās dienai ieguvušas arhitekta prakses vai būvprakses sertifikātus, var patstāvīgi praktizēt būvniecības jomās, kurās tās ieguvušas attiecīgos būvprakses sertifikātus, līdz to derīguma termiņa beigām. Attiecībā uz šo normu tika iesniegti vairāki priekšlikumi, citstarp priekšlikums atļaut personām, kas iepriekš ieguvušas patstāvīgās prakses tiesības būvniecības jomā būvtehnika profesijā, turpināt patstāvīgo praksi līdz 2015. gada 31. decembrim, ko atbildīgā komisija atbalstīja. [...] Proti, lai gan līdz tam brīdim vēl nebija iesniegti priekšlikumi par izglītības prasību paaugstināšanu būvinženieriem līdz otrajam profesionālās augstākās

izglītības līmenim, jau bija sākušās debates par to, ka izmaiņu gadījumā iepriekš sertificēto speciālistu tiesības turpināt patstāvīgo praksi būs ierobežotas.”

Šādam argumentam nevaru pievienoties. Atbilstoši labas likumdošanas principam likumdevējam jānodrošina tas, ka ikviena tiesību norma tiek pieņemta atbilstošā procedūrā. Šie pārejas noteikumi bija piesaistīti sākotnējai 11. (13.) panta redakcijai, kas paredzēja izglītības prasību paaugstināšanu noteiktiem būvspeciālistiem un neaptvēra būvinženierus ar pirmā augstākās izglītības līmeņa sertifikātu, bet aptvēra tos būvspeciālistus, kuri bija ieguvuši sertifikātu par vidējo izglītību. Fakts, ka likumdevējs jau ir apspriedis šķietami līdzīgu tiesību normu, neatbrīvo likumdevēju no pienākuma nodrošināt pilnvērtīgas diskusijas par katru pieņemamo tiesību normu. Katra tiesību norma rada atšķirīgas tiesiskās sekas un ietekmē dažādus tiesību subjektus.

Tādējādi fakts, ka priekšlikums pieņemt apstrīdēto normu iesniegts tikai pirms likumprojekta trešā lasījuma, pats par sevi nenozīmē labas likumdošanas principa pārkāpumu, tomēr var veicināt šā principa pārkāpumu un tādēļ ir ņemams vērā, vērtējot to, vai apstrīdētā norma pieņemta atbilstošā procedūrā.

4. No labas likumdošanas principa izrietošās prasības ir labas likumdošanas principa konkretizācijas elementi, kas citstarp dod iespēju saprast, kāpēc likumdevējs noteicis konkrētu pamattiesību ierobežojumu un kādu apsvērumu dēļ šāds ierobežojums demokrātiskā tiesiskā valstī ir pieļaujams (*sk. Satversmes tiesas 2021. gada 27. maija sprieduma lietā Nr. 2020-49-01 24.2. punktu*). Nosakot pārejas noteikumus, labas likumdošanas princips uzliek likumdevējam pienākumu pārliecināties par to ietekmi uz jau pastāvošajām tiesiskajām attiecībām un nodrošināt personas un sabiedrības interešu mijiedarbību tieši pārejas periodā, kad personai ir jāpārkārto sava rīcība atbilstoši jaunajiem apstākļiem (*sk. Satversmes tiesas 2021. gada 5. marta sprieduma lietā Nr. 2020-30-01 15. punktu*).

Piekrītu Sprieduma 19. punktā secinātajam, ka apstrīdētajā normā noteiktais pamattiesību ierobežojums ir vērsts uz to, lai paaugstinātu pirmā līmeņa profesionālo augstāko izglītību ieguvušo un patstāvīgu praksi projektēšanā īstenojošo personu izglītības, kā arī no tās izrietošo prasmju, kompetenču un

zināšanu līmeni. Tāpat piekrītu, ka apstrīdētā norma kalpo tam, lai būtu nodrošināta būvprojekta kvalitāte un atbilstība normatīvajiem aktiem un attiecīgi arī gan būves kvalitāte un drošums, gan arī citu cilvēku tiesības, tostarp tiesības uz dzīvību, veselību un labvēlīgu vidi.

Likumdevējam ir rīcības brīvība paaugstināt profesionālās izglītības prasības, lai nodrošinātu būvprojektu kvalitāti un atbilstību normatīvajiem aktiem un tādējādi arī būves kvalitāti un drošumu. Tomēr, pieņemot šādu tiesisko regulējumu, likumdevējam ir jāievēro no labas likumdošanas principa izrietošās prasības un jāpamato, kādēļ personām ar jau iepriekš iegūtu būvprakses sertifikātu un patstāvīgās prakses tiesībām būtu nepieciešams noteikt pienākumu iegūt otrā līmeņa augstāko izglītību. It sevišķi ņemot vērā Sprieduma 15. punktā uzsvērto nodarbinātības nozīmi personas dzīvē, likumdevējs nedrīkstētu tiesības uz nodarbinātību ierobežot bez īpaša pamatojuma. Protams, personas nevar paļauties uz to, ka vienmēr varēs turpināt darbu uzsāktajā profesijā, nemainoties ar to saistītajām izglītības un citām prasībām. Tomēr šādiem personas tiesību ierobežojumiem jābūt rūpīgi apsvērtiem, līdzsvarojot personas un sabiedrības intereses, kā arī pienācīgi pamatojot ierobežojumu nepieciešamību.

4.1. Nav noliedzams tas, ka no būvinženiera kvalifikācijas ir atkarīga būves kvalitāte un drošība. Tomēr no apstrīdētās normas un Būvniecības likuma 13. panta izstrādes materiāliem neizriet, ka pirmā līmeņa profesionālo augstāko izglītību ieguvušo un nozarē jau vairākus gadus strādājušo būvinženieru darba kvalitāte būtu zemāka nekā tām personām, kuras jau sākotnēji bija ieguvušas otrā līmeņa profesionālo augstāko izglītību. Proti, likumdevējs nav pamatojis, ka tieši to būvspeciālistu darba kvalitāte, kuriem ir pirmā līmeņa profesionālā augstākā izglītība, būtu šķērslis kvalitatīva būvniecības procesa nodrošināšanai. Arī Tieslietu ministrija savā viedoklī norādījusi, ka no likumprojekta anotācijas nav saprotams konkrēto apstrīdētajā normā ietverto prasību noteikšanas pamatojums – nav pamatota nepieciešamība paaugstināt šīs prasības, nav izvērtētas konkrētajā jomā identificētās problēmas, nav izanalizēti riski, kas rastos tādā gadījumā, ja prasības netiktu paaugstinātas, nav vērtētas alternatīvas un samērīgums (*sk. Tieslietu ministrijas viedokli lietas materiālu 1. sēj. 113.–115. lp.*).

Tāpat likumdevējs nav pamatojis to, ka attiecīgajām personām trūktu savai profesionālajai darbībai nepieciešamo fundamentālo zināšanu, kuras attiecīgi būtu jāiegūst. Šādu nozarē jau strādājošu speciālistu praktisko un teorētisko zināšanu novērtējums netika veikts. To apstiprinājusi arī Ekonomikas ministrija darba grupas sēdē, norādot, ka nav konstatēts, ka lielākās projektēšanas problēmas būtu personām ar pirmā līmeņa augstāko izglītību, proti, “šādu datu vispār nav un attiecīgi par tiem vispār nevar runāt” (*sk. darba grupas 2013. gada 5. jūnija sēdes audioierakstu*). Turklāt darba grupas sēdēs vairākkārt uzsvēta tieši praktiskās pieredzes nozīme, norādot uz to, ka būtiska ir personas gūtā pieredze, nevis tikai izglītība. Proti, darba grupas debatēs izteikts viedoklis, ka “pēc augstākās izglītības iegūšanas speciālists nav gatavs praktiskajam darbam, projektējot bīstamas iekārtas, jo nepieciešama prakse”. Izskanējis arī tāds viedoklis, ka “apzinīguma līmenis, uzkrātā pieredze un prasmes cilvēkiem nerodas augstskolā, tās rodas darbā” (*sk. darba grupas 2013. gada 5. jūnija sēdes audioierakstu*). Tāpat tika norādīts – nevar būt tā, ka persona ar 20 līdz 30 gadu pieredzi zaudē sertifikātu tikai tādēļ, ka nav sasniegts prasītais izglītības līmenis (*sk. darba grupas 2014. gada 10. marta sēdes audioierakstu*).

Sprieduma 22.3. punktā norādīts: “[..] fakts, ka darba grupas sēdēs netika izskatīta vai nebija pieejama statistika, kas apliecinātu to, ka pirmā līmeņa profesionālo augstāko izglītību ieguvušo būvinženieru darbs nav tik kvalitatīvs kā otrā līmeņa augstāko profesionālo izglītību ieguvušo būvinženieru darbs, nenozīmē to, ka likumdevējs nevarētu rīkoties atbilstoši piesardzības principam un veicināt arvien augstākas kvalitātes nodrošināšanu visā nozarē.”

Piesardzības princips demokrātiskā tiesiskā valstī nozīmē to, ka nav jāgaida līdz brīdim, kad reāls kaitējums jau ir faktiski nodarīts. Pietiek ar pamatotām aizdomām par šāda kaitējuma iespējamību, lai valsts jau laikus veiktu efektīvus un samērīgus pasākumus nolūkā nepieļaut kaitējuma iestāšanos. Ja pastāv būtisks un nopietns risks, kuram pakļauta personu veselība un labklājība, tad valstij ir pienākums veikt saprātīgus un piemērotus pasākumus, lai aizsargātu personu pamattiesības jau tad, kad negatīvās sekas vēl nav radušās. Proti, unikālā un neskaidrā situācijā likumdevējam ir tiesības pieņemt lēmumus, kas ir, pirmkārt,

balstīti uz saprātīgu pieņēmumu un, otrkārt, vērsti uz pamattiesību aizsardzību, un Satversmes tiesa neapšaubā šāda pieņēmuma pamatotību (*sk. Satversmes tiesas 2020. gada 11. decembra sprieduma lietā Nr. 2020-26-0106 16.1. punktu*).

Ievērojot minētās atziņas, nepiekrītu tam, ka izskatāmajā lietā būtu piemērojams piesardzības princips. Lai arī apstrīdētā norma ir vērsta uz sabiedrības drošības un tiesību uz dzīvību, veselību un labvēlīgu vidi aizsardzību, no lietas materiāliem nav gūstams apstiprinājums tam, ka likumdevējs būtu atradies unikālā un neskaidrā situācijā, kad būtiskam un nopietnam riskam ir pakļauta personu veselība un labklājība. Kā jau šajās atsevišķajās domās esmu norādījis, dati par personu ar pirmā līmeņa profesionālo augstāko izglītību veiktā darba kvalitāti nemaz netika savākti. Tāpat šajā sakarā jāuzsver, ka apstrīdētā norma tika pieņemta vēl pirms Zolitūdes traģēdijas.

4.2. Atbilstoši labas likumdošanas principam likumdevējam, pieņemot tiesību normas, jāņem vērā arī tajās noteiktā pamattiesību ierobežojuma darbība sociālajā realitātē. Uzskatu, ka likumdevējs, pieņemot apstrīdēto normu, to nav pienācīgi izvērtējis un ņēmis vērā.

Apstrīdētās normas subjekti ir personas, kuras jau ieguvušas pirmā līmeņa profesionālo augstāko izglītību un strādā attiecīgajā specialitātē. Likumdevējs neapsvēra, vai būtu saprātīgi uzlikt šīm personām pienākumu atgriezties studiju procesā, it sevišķi paralēli turpinot darbu. Netika izvērtēts, kādas fiziskas, psiholoģiskas, finansiālas un citādas grūtības šāds tiesiskais regulējums varētu radīt. Personas, kuras skar apstrīdētā norma, var nedzīvot tajās pilsētās, kurās attiecīgo izglītību iespējams iegūt. Tāpat jāņem vērā šo personu darba specifika un iespējas to ikdienā apvienot ar studijām. Turklāt no Ekonomikas ministrijas sniegtās informācijas izriet, ka liela daļa attiecīgo speciālistu jau ir pusmūža gados. Visbeidzot, šīs personas varēja studēt valsts budžeta vietās tikai tad, ja atteicās no iespējas, ka noteikti studiju kursi tiek atzīti, un uzsākt studijas no otrā kursa (*sk. Latvijas Lauksaimniecības universitātes sniegto informāciju lietas materiālu 12. sēj. 87. lp.*).

Līdzīgi Tieslietu ministrija savā viedoklī ir norādījusi, ka nav ticis veikts novērtējums attiecībā uz patstāvīgās prakses tiesību īstenošanai būvinženiera

profesijā nepieciešamās izglītības prasību paaugstināšanas sekām, ietekmi, pamatojumu un arī administratīvajām izmaksām, kas personām varētu rasties sakarā ar prasību iegūt otrā līmeņa profesionālo augstāko izglītību (*sk. Tieslietu ministrijas viedokli lietas materiālu 1. sēj. 113.–115. lp.*).

Arī darba grupas sēdēs izskanējis viedoklis, ka pārejas periods ir utopija. Proti: “[..] mums bija precedents, savulaik arhitektiem piešķīrām patstāvīgās prakses tiesības ar koledžas izglītību. Laikam pirms 10 gadiem šo atļauju atcēla, tikai ar otrā līmeņa augstāko izglītību. No tiem cilvēkiem, kas tajā brīdī zaudēja patstāvīgās prakses tiesības, papildu izglītību ieguva uz vienas rokas pirkstiem skaitāmi cilvēki, tie, kas tajā brīdī jau mācījās Tehniskajā universitātē. Tas pārejas regulējums, kas mums šobrīd ir iekļauts pārejas noteikumos, tā ir diezgan liela utopija, un mūsu pieredze rāda, ka tā nenotiek” (*sk. darba grupas 2014. gada 10. marta sēdes audioierakstu*). Tomēr tā dēvētais utopiskais regulējums stājās spēkā.

To, ka likumdevējs nav ņēmis vērā sociālo realitāti, citstarp apliecina statistikas dati par apstrīdētās normas sekām. Proti, saskaņā ar Ekonomikas ministrijas sniegto informāciju tikai 15 % personu atbilstoši apstrīdētajai normai ieguvušas otrā līmeņa profesionālo augstāko izglītību patstāvīgas prakses tiesību projektēšanā vai būvekspertīzē turpināšanai (*sk. Ekonomikas ministrijas sniegto informāciju lietas materiālu 12. sēj. 56.–57. lp.*).

Līdz ar to likumdevējs nav atbilstoši labas likumdošanas principam pamatojis to, kāpēc personām ar pirmā līmeņa profesionālo augstāko izglītību un pieredzi nozarē, proti, jau iepriekš iegūtu būvprakses sertifikātu un patstāvīgās prakses tiesībām, būtu nepieciešams uzlikt par pienākumu otrā līmeņa profesionālās augstākās izglītības iegūvi.

5. Satversmes tiesas judikatūrā vairākkārt atzīts, ka ne katrs parlamentārās procedūras pārkāpums ir pietiekams pamats tam, lai uzskatītu, ka pieņemtajam aktam nav juridiska spēka. Lai parlamentārās procedūras pārkāpuma dēļ kādu aktu atzītu par spēkā neesošu, jābūt pamatotām šaubām par to, ka gadījumā, ja procedūra tiktu ievērota, Saeima būtu pieņēmusi tādu pašu lēmumu. Proti, tikai

būtisku procesuālo pārkāpumu dēļ tiesību norma var tikt uzskatīta par pretiesisku (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2020. gada 11. jūnija sprieduma lietā Nr. 2019-12-01 31.3. punktu*).

Pieņemot apstrīdēto normu, likumdevējs nebija izvērtējis, vai personām ar jau iepriekš iegūtu būvprakses sertifikātu un patstāvīgās prakses tiesībām nepieciešams noteikt par pienākumu otrā līmeņa profesionālās augstākās izglītības iegūvi. Tādējādi rodas šaubas par to, vai gadījumā, ja minētie procesuālie pārkāpumi netiktu pieļauti un labas likumdošanas princips tiktu ievērots, Saeima būtu pieņēmusi tādu pašu lēmumu, proti, tik un tā būtu noteikusi šādu izglītības prasību.

Līdz ar to uzskatu, ka apstrīdētajā normā noteiktais Satversmes 106. panta pirmajā teikumā ietvertu pamattiesību ierobežojums nav noteikts ar pienācīgā kārtībā pieņemtu likumu.

Satversmes tiesas tiesnesis

Artūrs Kučs